

بررسی ضرورت وجود چارچوبی جهت تهیه گزارش های توجیهی افزایش سرمایه

* دکتر کیهان مهام
** دکتر علی روحی
*** مریم علم اهرمی

تاریخ دریافت: ۱۳۸۸/۰۵/۲۷ تاریخ پذیرش: ۱۳۸۸/۰۶/۲۳

چکیده

هدف این تحقیق بررسی این مطلب است که آیا گزارشات توجیهی افزایش سرمایه که طبق ماده ۱۶۱ اصلاحیه قانون تجارت تنظیم و براساس بخش ۳۴۰ استانداردهای حسابرسی ایران توسط حسابداران رسمی مورد رسیدگی و اظهارنظر قرار می گیرد، چارچوبی مشخص برای تهیه و ارائه دارد، یا خیر. ضمناً، در ادامه تلاش شده است بر مبنای اجماع نظرات اعضای جامعه حسابداران رسمی ایران چارچوبی اولیه برای تهیه این گزارشها معرفی شود. جهت گردآوری اطلاعات مورد نیاز برای آزمون فرضیه ها، از نظرسنجی و فیش برداری استفاده شده است. بدین منظور، ۱۵۴ پرسشنامه گردآوری

* استادیار دانشگاه آزاد اسلامی، واحد قزوین، نویسنده اصلی و مسئول مکاتبات .

** استادیار دانشگاه آزاد اسلامی، واحد تهران مرکزی .

*** کارشناس ارشد حسابداری، واحد تهران مرکزی .

۵۲..... پژوهشنامه حسابداری مالی و حسابداری

شده و ۲۰ گزارش توجیهی افزایش سرمایه شرکتهای بورسی مربوط به سالهای ۱۳۸۵ لغایت ۱۳۸۷، مورد بررسی قرار گرفت. جهت آزمون فرضیات اطلاعات نیز از آزمون خلی دو استفاده شد.

نتایج کلی تحقیق نشان داد که فرضیه اول مبنی بر این که نبود چارچوب سبب می شود گزارشهای توجیهی افزایش سرمایه فاقد محتوای اطلاعاتی یکسان باشند، براساس نمونه جامعه آماری اول و نمونه جامعه آماری دوم در حدود اطمینان ۹۹ درصد پذیرفته شد.

فرضیه دوم نیز مبنی بر این که نبود چارچوب سبب می شود گزارشهای توجیهی افزایش سرمایه بدون ارائه تکنیکهای معمول ارزیابی پروژه ها ارائه گردند، براساس نمونه جامعه آماری اول در حدود اطمینان ۹۹ درصد و بر مبنای نمونه جامعه آماری دوم، در حدود اطمینان ۹۵ درصد پذیرفته شد. پس از جمع بندی و تحلیل اطلاعات گردآوری شده و نتایج تحقیق، فهرست اطلاعات لازم الافشا در گزارشهای توجیهی افزایش سرمایه مشخص و ارائه گردید.

واژه‌های کلیدی: چارچوب گزارشهای توجیهی افزایش سرمایه، محتوای اطلاعاتی یکسان، تکنیکهای معمول در ارزیابی پروژه ها.

بررسی ضرورت وجود چارچوبی جهت تهیه گزارش‌های توجیهی افزایش سرمایه ۵۳

۱- مقدمه

بسیاری از شرکتها به منظور تأمین نقدینگی موردنیاز برای طرحهای توسعه‌ای خود و همچنین درموردی در چارچوب الزامات سازمان بورس و یا برای عضویت در بورس اوراق بهادار، اقدام به افزایش سرمایه می‌کنند. طبق اصلاحیه قانون تجارت، گزارش توجیه اقتصادی افزایش سرمایه باید توسط شرکتها تهیه و جهت اظهارنظر در اختیار بازرسی قانونی قرار گیرد تا مجمع عمومی فوق العاده براساس گزارش هیأت مدیره و اظهارنظر بازرسی قانونی، در این رابطه تصمیم‌گیری نماید (قانون تجارت، ماده ۱۶۱، تبصره های ۱ و ۲).

استاندارد حسابرسی ۳۴۰ تحت عنوان «رسیدگی به اطلاعات مالی آتی»، برای حسابرسی اطلاعات مالی آتی از مهرماه ۱۳۸۴ لازم الاجرا می‌باشد و مفاد آن به گزارشهای توجیهی افزایش سرمایه نیز تسری دارد. با این حال، به نظر می‌رسد مدلی جامع بعنوان چارچوب تهیه و ارائه گزارشات توجیهی افزایش سرمایه تعریف نشده و کارشناسان بعضاً در این مورد گله مند می‌باشند. از این رو، ضرورت انجام کار روی چارچوبی جهت تهیه گزارشهای مذکور، گامی به سوی یکنواختی بیشتر و حداقل نمودن اعمال سلیق می‌باشد، ضمن آنکه می‌تواند از نگرانی‌های حسابرسان در این مورد بکاهد و رسیدگی‌های آنها را به یکدیگر نزدیکتر کند، چراکه این گزارشها برپایه پیش بینی و اطلاعاتی استوار است که به استفاده کنندگان در پیش بینی سود و زیان و جریانهای نقدی آتی واحد تجاری یاری می‌رساند و بعبارتی دارای ارزش پیش بینی می‌باشد (8, 2005, IASB).

۲- اهمیت موضوع

گزارش‌های حسابرسی در مورد گزارش توجیهی افزایش سرمایه بر مبنای بخش ۳۴۰ استانداردهای حسابرسی (رسیدگی به اطلاعات مالی آتی) تهیه می‌شوند و از

۵۴..... پژوهشنامه حسابداری مالی و حسابداری

آنجا که عبارات ماده ۱۶۱ اصلاحیه قانون تجارت بسیار کلی می باشد، ممکن است باعث بروز ابهام نسبت به « نوع و میزان » اطلاعات قابل درج در اینگونه گزارشها و دوره زمانی تحت پوشش اطلاعات مالی آتی شود. بنابراین نکته قابل تأمل، فقدان چارچوبی مشخص جهت تهیه این گزارشها می باشد. به نظر می رسد انجام کار روی چنین چارچوبی و تهیه چارچوبی اولیه برای این گزارشها، گامی به سوی یکنواختی بیشتر، دقیقتر شدن این گزارشها و حداقل نمودن اعمال سلیق باشد. ضمن آنکه رسیدگیهای حسابرسی را نیز به یکدیگر نزدیکتر می کند، چرا که مبنای این گزارشها بر پایه پیش بینی و اطلاعاتی استوار است که به استفاده کنندگان در پیش بینی سود و زیان و جریان نقدی آتی واحد تجاری یاری می رساند و به عبارتی دارای ارزش پیش بینی می باشند (8, 2005, IASB).

۳- اهداف و بیان مسأله

تحولات چند سال اخیر اقتصاد ایران از جمله افزایش نرخ ارز و سطح عمومی قیمتها به همراه هدف دستیابی به توسعه یافتگی، باعث افزایش میزان نقدینگی مورد نیاز شرکتهای ایرانی شده است. این افزایش نیاز در شرایطی است که بانکها و موسسات اعتباری نیز منابع مالی کافی برای تأمین نقدینگی شرکتها در اختیار ندارند. از طرفی بالا بودن نرخ هزینه تسهیلات اعطایی غیربانکی عامل بازدارنده دیگر می باشد. این شرایط، شرکتها را ناگزیر به سمت افزایش سرمایه به عنوان تنها ابزار باقیمانده تأمین منابع مالی سوق داده است (جهانخانی، ۱۳۷۳).

دلایل افزایش سرمایه در شرکتها را به دو دسته می توان تقسیم نمود:

الف - ناشی از اجبار قوانین و مقررات، مانند:

- مفاد مواد ۵ و ۱۴۱ قانون تجارت.

- مقررات سازمان بورس اوراق بهادار در خصوص حداقل سرمایه برای پذیرش در

بازار اول و دوم.

بررسی ضرورت وجود چارچوبی جهت تهیه گزارش‌های توجیهی افزایش سرمایه ۵۵

- حداقل سرمایه برای فعالیت شرکتهای لیزینگ طبق دستورالعمل تأسیس، نحوه فعالیت و نظارت بر شرکتهای لیزینگ.

- میزان سرمایه مورد نیاز برای شروع فعالیت شرکتهای کارگزاری بورس طبق دستورالعمل امتیازبندی و انتخاب متقاضیان کارگزاری.

- حداقل سرمایه اولیه برای تأسیس بانک غیردولتی طبق مصوبه یک هزار و شصتین جلسه شورای پول و اعتبار.

ب- ناشی از تصمیم‌گیری‌های مبتنی بر تئوریهای مدیریت مالی (تصمیمات سرمایه‌گذاری، تصمیمات تأمین مالی و تقسیم سود) به منظور تأمین اهداف سه‌گانه: تأمین نقدینگی کافی، کاهش ریسک و کمک به افزایش ارزش شرکت (هامپتون، ۱۹۹۰: ۱۷۹).

اگرچه شرکتهای سالهاست این گزارشها را تهیه می‌کنند و بازرسان قانونی نیز نسبت به آنها اظهارنظر می‌نمایند، اما پس از اجباری شدن استاندارد حسابرسی ۳۴۰ با عنوان رسیدگی به اطلاعات مالی آتی، بار مسئولیت اعضای جامعه حسابداران رسمی تا حدودی افزوده شده است. زیرا اطلاعات مالی آتی، اطلاعاتی مبتنی بر مفروضاتی درباره رویدادهای آتی و اقدامات احتمالی واحد مورد رسیدگی می‌باشد و از لحاظ ماهیت، بسیار ذهنی است، لذا تهیه آن مستلزم اعمال قضاوت قابل توجه می‌باشد (استانداردهای حسابرسی، ۱۳۸۶، ۵۵۵).

اطلاعات مالی ممکن است شامل مجموعه صورتهای مالی، و یا یک یا چند عنصر صورتهای مالی باشد (استانداردهای حسابرسی با ساختار آموزشی، ۱۳۸۶، ۵۰۷).

با این حال، تحقیقات جدی در مورد چارچوب، شکل و محتوای اطلاعات مالی آتی در کشورمان انجام نشده است و این موضوع دغدغه جدی بعضی کارشناسان و صاحبان نظر است. در این تحقیق برآنیم تا به یک چارچوب اولیه برای تهیه این گزارشها براساس نقطه نظرات اعضای جامعه حسابداران رسمی دست یابیم. سوالاتی که در این خصوص مطرح بوده به شرح زیر می‌باشد:

۵۶..... پژوهشنامه حسابداری مالی و حسابداری

• آیا چارچوب مشخصی برای تهیه گزارشهای توجیهی افزایش سرمایه وجود دارد؟ به عبارت دیگر، آیا مطالبی که در این گزارشها ارائه می شود، یکسان یا قابل مقایسه است؟

• آیا تکنیکهای معمول ارزیابی پروژه ها نظیر دوره بازگشت سرمایه، ارزش فعلی، نرخ بازده داخلی و شاخص سودآوری در توجیه افزایش سرمایه بکار گرفته می شود یا خیر؟ زیرا این تکنیکها، معیارهایی می باشند که در تصمیم گیری های مرتبط با بودجه بندی سرمایه ای مورد استفاده واقع می شوند (ریموندپی. نوو. ۱۳۸۵: ۲۷۵).

در تحقیق انجام شده، اهداف زیر مدنظر بوده است:

- شناسایی نقطه نظرات اعضای جامعه حسابداران رسمی ایران درخصوص چارچوب کلی ارائه گزارشهای توجیهی افزایش سرمایه.
- تعیین حداقل الزامات تهیه گزارشهای توجیهی افزایش سرمایه.
- تعیین دوره زمانی مناسب تحت پوشش اطلاعات مالی آتی مرتبط با افزایش سرمایه.

۴- فرضیات تحقیق

فرضیه اول: نبود چارچوب برای تهیه گزارشهای توجیهی افزایش سرمایه سبب می شود گزارشهای مذکور فاقد محتوای اطلاعاتی یکسان باشند.

فرضیه دوم: نبود چارچوب برای گزارشهای توجیهی افزایش سرمایه سبب می شود این گزارشها بدون ارائه تکنیکهای معمول ارزیابی پروژه ها از جمله دوره بازگشت سرمایه، ارزش فعلی، نرخ بازده داخلی و شاخص سودآوری ارائه گردند.

۵- پیشینه پژوهش

جهت تهیه و ارائه اطلاعات مالی آتی، رهنمودی توسط جامعه حسابداران رسمی آمریکا تدوین شده که تاکنون ترجمه آن صورت نگرفته است. مضافاً ۳ تحقیق داخلی

بررسی ضرورت وجود چارچوبی جهت تهیه گزارش‌های توجیهی افزایش سرمایه ۵۷
نیز مطالعه گردید.

رهنمود جامعه حسابداران رسمی آمریکا (AICPA) تحت عنوان:

"Guide for Prospective Financial Information"

حداقل اطلاعات لازم افشا در صورتهای مالی آتی و رهنمودهایی جهت تهیه و ارائه و همچنین نحوه رسیدگی به این صورتهای مالی را مورد بحث قرار داده است که یکی از پایه های تدوین پرسشنامه قرار گرفت.

علیزاده (۱۳۷۵) در تحقیقی با عنوان "بررسی کفایت اطلاعات ارائه شده در گزارشهای توجیهی افزایش سرمایه در شرکتهای سهامی در ایران" با ۹۵٪ اطمینان نتیجه گرفت که در بین ۵۸ الی ۹۰ درصد گزارشهای توجیهی افزایش سرمایه، افشاگریهای لازم و تجزیه و تحلیلهای مالی مبتنی بر تکنیک های مدیریت مالی و تئوریهای تصمیم گیری صورت نگرفته است.

دولت آبادی (۱۳۷۹) در تحقیقی با عنوان " اثر دانش حسابداری بر تصمیمات تخصیص منابع " اثبات کرد که تعداد هزینه های فرصتی که در تصمیمات تخصیص منابع بازمینه تجاری نادیده گرفته می شود، برای تصمیم گیری هایی که از دانش بالای حسابداری برخوردارند، نسبت به تصمیم گیری هایی که سطح دانش حسابداری آنها پایین است، بیشتر است. مضافاً تعداد هزینه های فرصتی که توسط تصمیم گیرندگان دارای دانش بالای حسابداری در تصمیمات مربوط به تخصیص منابع نادیده گرفته می شود، در مورد تصمیمات با زمینه تجاری بیشتر از تصمیمات اتخاذ شده در زمینه شخصی است.

ترابی فارسانی (۱۳۸۵) نیز در تحقیقی با عنوان " بررسی تأثیر سطح دانش حسابداری بر بکارگیری هزینه های فرصت در تصمیم گیریهای مربوط به تخصیص منابع "، فرضیات تحقیق نورزاد دولت آبادی را با جامعه آماری متفاوت آزمون و نتایج مشابهی کسب نمود.

۶- روش تحقیق و ابزار گردآوری

این تحقیق از نوع کاربردی و روش آن پیمایشی از نوع میدانی می باشد. منابع اطلاعاتی، نظرسنجی و اطلاعات آرشیو می باشند. روش های آماری مورد استفاده در این پژوهش از نوع توصیفی و استنباطی است. ابزار گردآوری اطلاعات، پرسشنامه و فیش برداری است.

۱-۶- جامعه و نمونه آماری

جامعه آماری این پژوهش دو دسته می باشد: جامعه آماری اول شامل اعضای جامعه حسابداران رسمی ایران بود، اما جامعه موردنظر شامل حسابداران رسمی شاغل در موسسات و سازمان حسابداری تعیین گردید که تعداد این افراد ۹۵۵ نفر (۲۶۱ نفر شاغل در سازمان حسابداری و ۶۹۴ نفر شاغل در موسسات حسابداری) می باشد. با توجه به فرمول کوکران تعداد ۱۴۰ نفر و بیشتر باید به عنوان نمونه انتخاب گردد که محققین ۲۰۰ پرسشنامه را توزیع و پس از پیگیری های فراوان، موفق به جمع آوری ۱۵۴ پرسشنامه شد.

جامعه دوم شامل گزارشهای توجیهی افزایش سرمایه شرکتهای پذیرفته شده در سازمان بورس در فاصله زمانی ۱۳۸۵ الی ۱۳۸۷/۱۲/۱۴ می باشد. قلمرو زمانی این تحقیق برای جامعه آماری اول، محدود به زمان حال (۱۳۸۷ و ۱۳۸۸) و برای جامعه آماری دوم، دوره ۳ ساله ۸۷-۱۳۸۵ می باشد. قلمرو مکانی این تحقیق نیز برای جامعه آماری اول، شهرهای تهران و مشهد و برای جامعه آماری دوم، محدود به سازمان بورس بوده است.

۲-۶- مراحل تدوین، توزیع و تحلیل پرسشنامه

به منظور تعریف چارچوب و تعیین حداقل اطلاعات مورد نیاز جهت درج در گزارشات توجیهی افزایش سرمایه، رهنمود جامعه حسابداران رسمی آمریکا

بررسی ضرورت وجود چارچوبی جهت تهیه گزارش‌های توجیهی افزایش سرمایه ۵۹

(AICPA) در مورد اطلاعات مالی آتی مطالعه و ترجمه و طی مراحل مختلف، ترجمه‌ها توسط اساتید راهنما و مشاور و صاحب نظران، اصلاح و با فرهنگ حاکم بر کشورمان تطبیق و چارچوب اولیه استخراج گردید. سپس جهت تکمیل اطلاعات آن، بیانیه ثبت سهام شرکت سهامی عام مورد استفاده سازمان بورس اوراق بهادار، بخش ۳۴۰ استانداردهای حسابرسی ایران، دستورالعمل‌های نحوه رسیدگی و ارائه گزارش توجیهی افزایش سرمایه تدوین شده توسط سازمان حسابرسی، جامعه حسابداران رسمی ایران، سازمان بورس اوراق بهادار و چک لیست کمیسیون بورس اوراق بهادار آمریکا (SEC) مورد بررسی قرار گرفت. بر مبنای مطالعات صورت گرفته، پرسشنامه اولیه طراحی و جهت رفع ایرادات احتمالی، تعدادی در اختیار چند تن از اعضای جامعه حسابداران رسمی ایران و مدیران سازمان حسابرسی قرار گرفت. پس از دریافت نقطه نظرها و اصلاح ایرادات وارده، پرسشنامه‌های اصلاح شده بین ۲۰۰ حسابدار رسمی شاغل توزیع گردید که پس از طی حدود دو ماه پیگیری و مراجعه حضوری، ۱۵۴ پرسشنامه تکمیل شده جمع آوری گردید. قابل ذکر است تفاوتی بین واحدهای نمونه گیری به نظر نمی رسید.

برای حصول اطمینان از درستی نتایج پرسشنامه، ۲۰ گزارش توجیهی افزایش سرمایه شرکت‌های بورسی نیز بررسی شد تا مشخص گردد آنچه در ذهن حسابرسان می گذرد، عملاً در گزارشهای توجیهی افزایش سرمایه قابل ملاحظه است یا خیر. بنابراین، گزارشهای مزبور با پاسخهای حسابرسان طبق پرسشنامه‌های دریافتی تطبیق یافت. جهت تجزیه و تحلیل اطلاعات از آزمون خی دو به کمک نرم افزار SPSS استفاده شد:

$$\chi^2 = \sum \frac{(O_i - e_i)^2}{e_i}$$

۶۰..... پژوهشنامه حسابداری مالی و حسابرسی

۳-۶- شیوه نمره گذاری

پاسخ مربوط به سوالات اختصاصی پرسشنامه، گزینه های کیفی "بله و خیر" بودند که سوالات ۴ الی ۱۶ بخش ب و سوالات ۱ الی ۲۱ بخش ج و سوال ۲۶ الی ۳۷ بخش ج مربوط به فرضیه اول بوده و سوالات ۲۲ تا ۲۵ بخش ج پرسشنامه، مربوط به فرضیه دوم است. به گونه ای که اگر سوالی جواب مثبت داشته، عدد یک را به آنها منصوب می کنیم و چنانچه جواب منفی داشته، عدد صفر را برای آن در نظر می گیریم. از جمع سوالات مربوط به فرضیه اول که تعداد آنها ۴۶ سوال می باشد، نتایج مربوط به فرضیه اول حاصل می شود. حداقل امتیاز برای فرضیه اول، صفر و حداکثر ۴۶ بوده که میانه عدد صفر و ۴۶، عدد ۲۳ می باشد. چنانچه جمع اعداد مربوط به فرضیه اول از عدد ۲۳ بیشتر باشد، برای فرضیه اول، موافق بودن یعنی نبود چارچوب باعث می شود گزارشها فاقد محتوای اطلاعاتی یکسان باشند و اگر کمتر از ۲۳ باشد، مخالف بودن یعنی نبود چارچوب باعث نمی شود گزارشها فاقد محتوای اطلاعاتی یکسان باشند، در نظر گرفته شده است. به همین ترتیب برای فرضیه دوم، که تعداد سوالات چهار مورد می باشد، حداقل امتیاز برای فرضیه دوم عدد صفر و حداکثر امتیاز چهار بوده که میانه اعداد فوق، عدد دو است. اگر جمع امتیازات مربوط به فرضیه دوم بیش از دو باشد، برای فرضیه فوق موافق بودن، یعنی نبود چارچوب سبب می شود گزارش های توجیهی افزایش سرمایه بدون ارائه تکنیک های معمول ارزیابی پروژه ها ارائه گردند و اگر کمتر از دو باشد، مخالف بودن را نسبت می دهیم، یعنی نبود چارچوب سبب نمی شود گزارشهای توجیهی افزایش سرمایه بدون ارائه تکنیک های معمول ارزیابی پروژه ها ارائه گردند.

۷- تجزیه و تحلیل یافته ها

نخست ذکر این مطلب ضروریست که تعداد نمونه ها ۱۵۴ نفر بوده که ۱۲ نفر از آنان معتقد بودند چارچوب معین جهت تهیه گزارشهای توجیهی افزایش سرمایه وجود

بررسی ضرورت وجود چارچوبی جهت تهیه گزارش‌های توجیهی افزایش سرمایه ۶۱ دارد، که از نمونه آماری حذف و ادامه کار با ۱۴۲ نفر به عنوان نمونه دنبال شد. از آنجا که رشته‌های تحصیلی نمونه‌ها عمدتاً حسابداری و دارای سابقه کاری بالای ۲۰ سال هستند، به نظر می‌رسد نمونه مناسبی انتخاب شده است. علت انتخاب گزارش‌های توجیهی افزایش سرمایه نیز دسترسی محقق به لحاظ پیشینه کاری در سازمان حسابرسی بوده است. به هر حال، به نظر می‌رسد همین تعداد بتواند تا حدودی معرف جامعه باشد چرا که دسترسی به اطلاعات مذکور اتفاقی و از نظر زمانی نی‌ز، معاصر می‌باشند.

۱-۷- نتایج آزمون فرضیه اول

برای آزمون فرضیه اول، آزمون خی‌دو براساس نمرات حاصل از پرسشنامه توزیعی اجرا شد. تعداد مشاهدات (که باعث می‌شود گزارشها فاقد محتوای اطلاعاتی یکسان باشند) ۱۱۶ نفر و تعداد مشاهدات (که باعث نمی‌شود گزارشها فاقد محتوای اطلاعاتی یکسان باشند) ۲۶ نفر می‌باشد. تعداد مورد انتظار برای هر گروه نیز ۷۱ نفر است. با توجه به اینکه مد، گزینه (باعث می‌شود گزارشها فاقد محتوای اطلاعاتی یکسان باشند) می‌باشد و باتوجه به مقدار خی‌دو $57/04$ و از آنجائی که سطح معناداری آن $0/0001$ و کمتر از $0/01$ می‌باشد، بنابراین در حدود اطمینان ۹۹ درصد، فرض مبنی بر وجود تفاوت در پاسخها، پذیرفته می‌شود. یعنی نبود چارچوب سبب می‌شود گزارش‌های توجیهی افزایش سرمایه فاقد محتوای اطلاعاتی یکسان باشند (جدول شماره ۱).

۶۲..... پژوهشنامه حسابداری مالی و حسابرسی

جدول ۱- جدول توصیفی - خی دو مربوط به فرضیه اول بر مبنای نمونه آماری اول

سطح معناداری	میزان خی دو	مد	درجه آزادی	میزان تفاوت	تعداد مورد انتظار	تعداد مشاهده	نبود چارچوب آزمون
۰/۰۰۰۱	۵۷/۰۴	باعث می شود گزارشها فاقد محتوای اطلاعاتی یکسان باشند.	۱	۴۵	۷۱	۱۱۶	باعث می شود گزارشها فاقد محتوای اطلاعاتی یکسان باشند.
				-۴۵	۷۱	۲۶	باعث نمی شود گزارشها فاقد محتوای اطلاعاتی یکسان باشند.
						۱۴۲	جمع

برای ارزیابی اینکه نبود چارچوب سبب می شود گزارشهای توجیهی افزایش سرمایه فاقد محتوای اطلاعاتی یکسان باشند یا خیر، آزمون خی دو براساس نمرات و گروه های " باعث می شود گزارشها فاقد محتوای اطلاعاتی یکسان باشند " و " باعث نمی شود گزارشها فاقد محتوای اطلاعاتی یکسان باشند " حاصل از گزارشهای توجیهی اجرا شد. تعداد مشاهدات " باعث می شود گزارشها فاقد محتوای اطلاعاتی یکسان باشند " ۱۶ مورد و تعداد مشاهدات " باعث نمی شود گزارشها فاقد محتوای اطلاعاتی یکسان باشند " چهار مورد می باشد. تعداد مورد انتظار برای هر گروه ۱۰ مورد بود. با توجه به اینکه مد، گزینه " باعث می شود گزارشها فاقد محتوای اطلاعاتی یکسان باشند " است یعنی " نبود چارچوب سبب می شود گزارشهای توجیهی افزایش سرمایه فاقد محتوای اطلاعاتی یکسان باشند " و با توجه به مقدار خی دو ۷/۲ و از آنجائی که سطح معناداری آن ۰/۰۰۷ و کمتر از ۰/۰۱ می باشد این

بررسی ضرورت وجود چارچوبی جهت تهیه گزارش‌های توجیهی افزایش سرمایه ۶۳

تفاوت از نظر آمار معنادار بوده، لذا در حدود اطمینان ۹۹ درصد، فرض مبنی بر وجود تفاوت در پاسخ‌ها پذیرفته می‌شود. یعنی نبود چارچوب سبب می‌شود گزارش‌های توجیهی افزایش سرمایه فاقد محتوای اطلاعاتی یکسان باشند (جدول شماره ۲).

جدول ۲- توصیفی- خی دو مربوط به فرضیه اول بر مبنای نمونه آماری دوم

سطح معناداری	میزان خی دو	مد	درجه آزادی	میزان تفاوت	تعداد مورد انتظار	تعداد مشاهده	نبود چارچوب
							آزمون
۰/۰۰۷	۷/۲	باعث می‌شود گزارش‌ها فاقد محتوای اطلاعاتی یکسان باشند.	۱	۶	۱۰	۱۶	باعث می‌شود گزارش‌ها فاقد محتوای اطلاعاتی یکسان باشند.
				-۶	۱۰	۴	باعث نمی‌شود گزارش‌ها فاقد محتوای اطلاعاتی یکسان باشند.
					۲۰	۲۰	جمع

۲-۷- نتایج آزمون فرضیه دوم

برای آزمون فرضیه دوم، آزمون خی دو بر اساس نمرات و گروه‌های " سبب می‌شود گزارش‌های توجیهی افزایش سرمایه بدون ارائه تکنیک‌های معمول ارزیابی پروژه‌ها ارائه گردند " و " سبب نمی‌شود گزارش‌های توجیهی افزایش سرمایه بدون ارائه تکنیک‌های معمول ارزیابی پروژه‌ها ارائه گردند " حاصل از پرسشنامه توزیعی اجرا شد. تعداد مشاهدات " سبب می‌شود گزارش‌های توجیهی افزایش سرمایه بدون ارائه تکنیک‌های معمول ارزیابی پروژه‌ها ارائه گردند " ۱۲۶ نفر و تعداد مشاهدات " سبب

۶۴..... پژوهشنامه حسابداری مالی و حسابداری

نمی شود گزارشهای توجیهی افزایش سرمایه بدون ارائه تکنیکهای معمول ارزیابی پروژه ها ارائه گردند " ۱۶ نفر می باشد. تعداد مورد انتظار برای هر گروه نیز ۷۱ نفر است.

با توجه به اینکه مد، گزینه " سبب می شود گزارشهای توجیهی افزایش سرمایه بدون ارائه تکنیکهای معمول ارزیابی پروژه ها ارائه گردند " می باشد و باتوجه به مقدار خسی دو ۸۵/۲۱ و از آنجائی که سطح معناداری آن ۰/۰۰۰۱ و کمتر از ۰/۰۱ می باشد لذا در حدود اطمینان ۹۹ درصد، فرض مبنی بر وجود تفاوت در پاسخها پذیرفته می شود، یعنی نبود چارچوب سبب می شود گزارشهای توجیهی افزایش سرمایه بدون ارائه تکنیکهای معمول ارزیابی پروژه ها از جمله دوره بازگشت سرمایه، ارزش فعلی، نرخ بازده داخلی و شاخص سودآوری ارائه گردند (جدول شماره ۳).

بررسی ضرورت وجود چارچوبی جهت تهیه گزارش‌های توجیهی افزایش سرمایه ۶۵

جدول ۳- توصیفی - خی دو مربوط به فرضیه دوم بر مبنای نمونه آماری اول

سطح معناداری	میزان خی دو	مد	درجه آزادی	میزان تفاوت	تعداد مورد انتظار	تعداد مشاهده	آزمون نبود چارچوب
۰/۰۰۰۱	۸۵/۲۱	سبب می شود گزارش های توجیهی افزایش سرمایه بدون ارائه تکنیکهای معمول ارزیابی پروژه ها ارائه گردند.	۱	۵۵	۷۱	۱۲۶	سبب می شود گزارشهای توجیهی افزایش سرمایه بدون ارائه تکنیکهای معمول ارزیابی پروژه ها ارائه گردند.
				-۵۵	۷۱	۱۶	سبب نمی شود گزارشهای توجیهی افزایش سرمایه بدون ارائه تکنیکهای معمول ارزیابی پروژه ها ارائه گردند.
							جمع
					۱۴۲	۱۴۲	

برای ارزیابی اینکه نبود چارچوب سبب می شود گزارشهای توجیهی افزایش سرمایه بدون ارائه تکنیک های معمول ارزیابی پروژه ها ارائه گردند یا خیر، آزمون خی دو بر اساس نمرات و گروه های " سبب می شود گزارشهای توجیهی افزایش سرمایه بدون ارائه تکنیک های معمول ارزیابی پروژه ها ارائه گردند " و " سبب نمی شود گزارش های توجیهی افزایش سرمایه بدون ارائه تکنیکهای معمول ارزیابی پروژه ها ارائه گردند " حاصل از گزارشهای توجیهی افزایش سرمایه اجرا شد. تعداد مشاهدات " سبب می شود

۶۶..... پژوهشنامه حسابداری مالی و حسابرسی

گزارشهای توجیهی افزایش سرمایه بدون ارائه تکنیک های معمول ارزیابی پروژه ها ارائه کردند " ۱۵ مورد و تعداد مشاهدات سبب نمی شود گزارشهای توجیهی افزایش سرمایه بدون ارائه تکنیکهای معمول ارزیابی پروژه ها ارائه گردند، پنج مورد می باشد. تعداد مورد انتظار برای هر گروه نیز ده مورد است. با توجه به اینکه مد، گزینه " سبب می شود گزارشهای توجیهی افزایش سرمایه بدون ارائه تکنیکهای معمول ارزیابی پروژه ها ارائه گردند " می باشد و با توجه به مقدار خفی دو پنج و از آنجائی که سطح معناداری آن ۰/۰۲۵ و کمتر از ۰/۰۵ می باشد، یعنی این تفاوت از نظر آمار معنادار بوده، لذا در حدود اطمینان ۹۵ درصد فرض مبنی بر وجود تفاوت در پاسخها پذیرفته می شود. یعنی نبود چارچوب سبب می شود گزارشهای توجیهی افزایش سرمایه بدون ارائه تکنیک های معمول ارزیابی پروژه ها از جمله دوره بازگشت سرمایه، ارزش فعلی، نرخ بازده داخلی و شاخص سودآوری ارائه گردند (جدول شماره ۴).

بررسی ضرورت وجود چارچوبی جهت تهیه گزارش‌های توجیهی افزایش سرمایه ۶۷

جدول ۴- توصیفی - خی دو مربوط به فرضیه دوم بر مبنای نمونه آماری دوم

سطح معناداری	میزان خی دو	مد	درجه آزادی	میزان تفاوت	تعداد مورد انتظار	تعداد مشاهده	نبود چارچوب آزمون
۰/۰۲۵	۵	سبب می شود گزارشهای توجیهی افزایش سرمایه بدون ارائه تکنیکهای معمول ارزیابی پروژه ها ارائه گردند.	۱	۵	۱۰	۱۵	سبب می شود گزارشهای توجیهی افزایش سرمایه بدون ارائه تکنیکهای معمول ارزیابی پروژه ها ارائه گردند.
				-۵	۱۰	۵	سبب نمی شود گزارشهای توجیهی افزایش سرمایه بدون ارائه تکنیکهای معمول ارزیابی پروژه ها ارائه گردند.
					۲۰	۲۰	جمع

۸- چارچوب پیشنهادی تهیه گزارشهای توجیهی افزایش سرمایه بر مبنای اجماع نظرات حسابرسان نمونه

بر اساس نتایج این تحقیق، ذکر اطلاعات زیر در گزارش های توجیهی افزایش سرمایه، ضروری است:

۱. اشاره به ماده ۱۶۱ قانون تجارت در عنوان گزارش توجیهی افزایش سرمایه.
۲. اشاره به اصطلاحات "اطلاعات مالی پیش بینی شده" در عنوان اطلاعات مالی

۶۸..... پژوهشنامه حسابداری مالی و حسابرسی

- پیش بینی شده و "اطلاعات مالی فرضی" در عنوان اطلاعات مالی فرضی.
۳. افشای خلاصه اهم رویه های حسابداری مورد استفاده در تهیه اطلاعات مالی منعکس در گزارش توجیهی افزایش سرمایه.
۴. افشای خلاصه مفروضات مهم استفاده شده در تهیه اطلاعات مالی منعکس در گزارش توجیهی افزایش سرمایه.
۵. تصریح اینکه ممکن است نتایج پیش بینی شده، محقق نگردند.
۶. اشاره به اینکه مفروضات، مبتنی بر قضاوت مدیریت در زمان تهیه اطلاعات آتی می باشند.
۷. نمایش تاریخ تکمیل فرآیند تهیه اطلاعات مالی آتی در مقدمه یا جایی دیگر از گزارش.
۸. افشا باید دربرگیرنده مفروضاتی درخصوص وجود احتمال معقول جهت رویداد انحرافی که اثر بااهمیتی روی نتایج آتی دارد (مفروضات حساس)، باشد.
۹. تهیه اطلاعات مالی منعکس در گزارش توجیهی افزایش سرمایه به شکل صورتهای مالی تاریخی (شامل صورتهای سود و زیان و جریان وجوه نقد) به منظور ایجاد قابلیت مقایسه با صورتهای مالی تاریخی.
۱۰. موضوع فعالیت طبق اساسنامه شرکت.
۱۱. تاریخچه فعالیت.
۱۲. سرمایه فعلی شرکت و روند تغییرات آن.
۱۳. روند سودآوری و تقسیم سود.
۱۴. صورتهای مالی ۳ سال اخیر.
۱۵. وضعیت مالی شرکت از بدو سال مالی تا تاریخ تنظیم گزارش (ماده ۱۶۱ قانون تجارت).
۱۶. نتایج حاصل از آخرین افزایش سرمایه.
۱۷. هدف از انجام افزایش سرمایه.

بررسی ضرورت وجود چارچوبی جهت تهیه گزارش‌های توجیهی افزایش سرمایه ۶۹

۱۸. سرمایه گذاری مورد نیاز و منابع تأمین آن.
۱۹. مبلغ افزایش سرمایه پیشنهادی و محل تأمین آن.
۲۰. تشریح جزئیات طرح و در موارد مربوط، همراه با بهای تمام شده برآوردی.
۲۱. افشای مبانی تهیه صورتهای مالی تاریخی و صورتهای مالی آتی.
۲۲. محاسبه هزینه تأمین مالی یا حداقل نرخ بازده قابل قبول.
۲۳. ارزیابی نرخ بازده پروژه به منظور ارائه توجیه اقتصادی و مقایسه آن با بند قبل.
۲۴. پیش بینی صورت سود و زیان برای دوره برگشت سرمایه.
۲۵. پیش بینی جریانهای نقدی برای دوره برگشت سرمایه.
۲۶. بررسی وضعیت صنعت شرکت.
۲۷. توجیه اقتصادی- فنی طرح با بکارگیری نرخ بازده داخلی.
۲۸. توجیه اقتصادی- فنی طرح با بکارگیری نرخ بازده حسابداری.
۲۹. توجیه اقتصادی- فنی طرح با بکارگیری ارزش فعلی خالص.
۳۰. توجیه اقتصادی- فنی طرح با بکارگیری دوره برگشت سرمایه.
۳۱. مطالبات سهامداران به تفکیک در تاریخ افزایش سرمایه (در موارد تأمین از محل مطالبات حال شده).

۸-۱- چنانچه هدف از اجرای افزایش سرمایه، برنامه ریزی برای اجرای طرح توسعه باشد:

۳۲. مصارف برنامه ریزی شده بابت وجوه ناشی از افزایش سرمایه.
۳۳. جدول تغییرات در برآورد سرمایه گذاری طرح.
۳۴. منابع برنامه ریزی شده به منظور تأمین مالی مخارج پیش بینی شده.
۳۵. برنامه زمانبندی تأمین منابع و مصارف مالی طرح.
۳۶. برنامه زمانبندی اجرای فیزیکی طرح.
۳۷. درصد پیشرفت فیزیکی و مالی طرح.

۷۰..... پژوهشنامه حسابداری مالی و حسابرسی

۳۸. سرمایه در گردش مورد نیاز.

۳۹. زمان، ظرفیت و نحوه بهره برداری.

۲-۸- چنانچه هدف از اجرای افزایش سرمایه، اصلاح ساختار مالی و یا تأمین سرمایه در گردش جهت انجام فعالیتهای شرکت باشد:

۴۰. پیش بینی بودجه نقدی سه سال آتی با فرض عدم افزایش سرمایه و با فرض افزایش سرمایه.

۴۱. وضعیت ساختار مالی (پیش بینی ترازنامه سه سال مالی آتی با فرض انجام و عدم انجام افزایش سرمایه).

۳-۸- چنانچه هدف از افزایش سرمایه، مشارکت در افزایش سرمایه شرکتهای سرمایه پذیر باشد:

۴۲. اطلاعات سرمایه گذارها.

۴-۸- دوره زمانی مناسب به منظور پوشش پیش بینی صورتهای مالی آتی شرکت (شامل صورتهای سود و زیان و جریان وجوه نقد):

۴۳. برابر با دوره برگشت سرمایه.

۹- محدودیت های تحقیق

به علت پراکندگی جغرافیایی حسابداران رسمی در سراسر کشور و وجود مشکلات عدیده درخصوص دسترسی به آنان جهت توزیع پرسشنامه، جامعه آماری اول صرفاً محدود به موسسات حسابرسی شهرهای تهران و مشهد گردید.

از آنجا که بخش ۳۴۰ استانداردهای حسابرسی تحت عنوان « رسیدگی به اطلاعات مالی آتی » از اول مهرماه ۱۳۸۴ لازم الاجرا می باشد، آثار آن بر گزارشهای توجیهی افزایش سرمایه هنوز کاملاً مشهود نبوده و به تدریج مشخص می گردد، از اینرو ممکن

بررسی ضرورت وجود چارچوبی جهت تهیه گزارش‌های توجیهی افزایش سرمایه ۷۱

است با انجام مجدد تحقیق طی سالهای آتی، به نتایج متفاوتی دست یابیم.
باتوجه به اینکه گزارشهای توجیهی افزایش سرمایه به صورت کلی و نه به صورت
صنعت به صنعت مورد رسیدگی واقع شدند، ممکن است در صنایع مختلف چارچوب
پیشنهادی از برخی جنبه ها تغییر یابد.

۱۰- نتیجه گیری و پیشنهادات

نتایج تحقیق مبین آن است که چارچوبی مشخص جهت تهیه و ارائه گزارش
های توجیهی افزایش سرمایه وجود ندارد، اما استانداردهای حسابرسی، حسابسان را
ملزم به رسیدگی و اظهارنظر نسبت به گزارشهای مزبور نموده است. لذا تشکیل
کارگروهی توسط سازمان حسابرسی، جامعه حسابداران رسمی ایران و سازمان بورس
اوراق بهادار بمنظور تعریف صورتهای مالی آتی و تعیین جزئیات آن در صنایع
مختلف، مفید به نظر می رسد.

تحقیقاتی که می توانند در جهت کامل کردن تحقیق حاضر صورت گیرند به شرح
ذیل می باشند:

- استخراج وجوه تشابه و افتراق گزارشهای توجیهی افزایش سرمایه و کنکاش
پیرامون دلایل افتراق این گزارشهای، به خصوص با توجه به نوع صنعت.
- مطالعه تطبیقی گزارشهای توجیهی افزایش سرمایه در کشور ما با سایر
کشورهای جهان بخصوص کشورهای توسعه یافته صنعتی.
- انجام همین تحقیق با روش مصاحبه جهت دقیق تر شدن پاسخ های دریافتی.
- استخراج نقطه نظرات مدیران بخصوص مدیران مالی درخصوص چارچوب
گزارشهای توجیهی افزایش سرمایه.

۷۲..... پژوهشنامه حسابداری مالی و حسابداری

منابع

- آذر، عادل، منصور مومنی، (۱۳۸۰)، آمار و کاربرد آن در مدیریت (چاپ هفتم)، جلد های ۱ و ۲، تهران، انتشارات سمت.
- کمیته تدوین استانداردهای حسابداری (۱۳۸۵)، استانداردهای حسابداری (چاپ ششم)، تهران، سازمان حسابداری.
- بخشنامه سازمان بورس و اوراق بهادار با موضوع نحوه تهیه و ارائه گزارش بازرسی قانونی در مورد رسیدگی به گزارش توجیهی هیأت مدیره در خصوص افزایش سرمایه، ۱۳۸۶/۰۸/۲۷.
- بخشنامه سازمان حسابداری درباره رسیدگی به گزارش توجیهی هیأت مدیره در خصوص افزایش سرمایه، ۱۳۸۶/۰۱/۳۰.
- بیانیه ثبت سهام شرکت سهامی عام تدوین شده توسط سازمان بورس اوراق بهادار.
- ترابی فارسانی، رضا، (۱۳۸۵)، بررسی تأثیر سطح دانش حسابداری بر بکارگیری هزینه های فرصت در تصمیم گیری های مربوط به تخصیص منابع، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه فردوسی مشهد، دانشکده علوم اداری و اقتصاد.
- جهانخانی، علی، (۱۳۷۳)، " شیوه های تأمین مالی شرکتها در شرایط کنونی بازار سرمایه ایران"، ماهنامه حسابداری، شماره ۱۰۸-۱۰۷.
- حجتی اشرفی، غلامرضا، (۱۳۸۴)، قانون تجارت با کلیه اصلاحات و مصوبات جدید، (چاپ دوم)، تهران، کتابخانه گنج دانش.
- دستورالعمل اجرایی تأسیس، نحوه فعالیت و نظارت بر شرکتهای لیزینگ مصوب ۱۳۸۶/۰۴/۱۶ و ۱۳۸۶/۰۴/۰۹ شورای پول و اعتبار، اداره مطالعات و مقررات بانکی بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران.
- دستورالعمل جامعه حسابداران رسمی ایران پیرامون نحوه رسیدگی و ارائه گزارش توسط بازرسی قانونی در مورد پیشنهاد افزایش سرمایه.

بررسی ضرورت وجود چارچوبی جهت تهیه گزارش‌های توجیهی افزایش سرمایه ۷۳

دستورالعمل صدور مجوز تأسیس و فعالیت کارگزاری در بورس به استناد بندهای ۲ و ۶ ماده ۷ قانون بازار اوراق بهادار مصوب آذر ماه سال ۱۳۸۴.
دستورالعمل ضوابط تأسیس بانک غیردولتی مصوب ۱۳۷۹/۰۹/۲۰ شورای پول و اعتبار.

ریموند پی. نوو (۱۳۸۵)، مدیریت مالی جلد اول، (دکتر علی جهانخانی و دکتر علی پارسائیان)، (چاپ دوازدهم)، انتشارات سمت.

صفاری، مهدی و دیگران، (۱۳۸۴)، آمار و احتمال در مدیریت و اقتصاد، (چاپ اول)، تهران، انتشارات آوای نور.

علیزاده، یداله، (۱۳۷۵)، بررسی کفایت اطلاعات ارائه شده در گزارش‌های توجیهی افزایش سرمایه در شرکت‌های سهامی در ایران، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد تهران مرکزی.

علی مدد، آرزو، (۱۳۸۷)، "مهلت شش ماهه شرکت‌های بورسی برای احراز حداقل سرمایه"، روزنامه سرمایه، شماره ۸۳۷.

فرشاد گهر، ناصر، محمدحسن شهیدی، (۱۳۸۱)، روش تحقیق و ماخذشناسی در علوم اجتماعی، (چاپ دوم)، دانشکده امور اقتصادی.

گای، کارمایکل و لچ، (۱۳۸۶)، استانداردهای حسابداری با ساختار آموزشی، (دکتر کیهان مهام و دیگران)، (چاپ اول)، تهران، سازمان حسابداری (مدیریت تدوین استانداردها).

مدرس، احمد، فرهاد عبدالله زاده، (۱۳۸۲)، مدیریت مالی جلد اول، (چاپ سوم)، تهران، شرکت چاپ و نشر بازرگانی.

نورزاد دولت آبادی، محمد، (۱۳۷۹)، اثر دانش حسابداری بر تصمیمات تخصیص منابع، پایان نامه دکتری، دانشگاه علامه طباطبائی تهران.

Brealey, R., and s. Myers, (2003), Principles of corporate finance. Seventh Edition, NY: McGraw-Hill, Inc.
Conceptual Framework: Prospective Information (Forecasts)-

۷۴ پژوهشنامه حسابداری مالی و حسابرسی

Planning Issues , Information For Observers , International Accounting Standards Board , (2005).

Guide for Prospective Financial Information, with conforming changes as of April 1, 1999, American Institute of Certified Public Accountants.

Hampton, J. ,(1990) , Financial Decision Making, Prentice Hall Of India, 4th ed.

Prospective Financial Statement Engagement Checklist, SEC, (2003).

Stephen H. Penman, (2007) , Financial statement analysis and security valuation, NY: McGraw-Hill, Inc.